

Avelstjuren inför betäckningssäsongen

Av Anna Ordell & Anett Seeman, Gård & Djurhälsan

Avelstjuren – Halva besättningen

Tjuren är en väldigt värdefull del av besättningen. Genetiskt bidrar tjuren till hälften av egenskaperna till alla avkommorna. En tjur som själv visat god tillväxt har möjlighet att föra detta vidare till stora delar av besättningen, men likaså kan en korkskruvsgen få stort genomslag om tjuren är bärare.

Hur många hondjur per tjur?

När du planerar för din tjur är det viktigt att ta hänsyn till hur många hondjur som ska betäckas. En oerfaren ungtjur kan bara betäcka 10–15 hondjur, en 2 åring 20–25 stycken medan en äldre tjur kan betäcka en grupp med 35–40 hondjur med gott resultat.

Hälsostatus

Inköp av djur är alltid en risk för din besättning. Se till att den tjur du tar till din besättning är frisk, och inte för med sig oönskade smittor. Du vill inte föra in nya sorters parasiter till dina betesmarker, och därmed är det klokt att fråga efter parasitstatus i säljarbesättningen. Fråga också efter om säljarbesättningen har ringorm eller ringormsvaccinerar

Ny tjur till besättningen

Vid inköp av djur rekommenderas alltid 4 veckors karantän. Förbered avelstjuren/-tjurarna inför betäckningssäsongen eftersom foderbyten kan påverka fertiliteten negativt. Gör gärna det 2–3 månader före planerad betäckningsstart och låt honom vänja sig vid den nya miljön innan det är dags att jobba.

En ung oerfaren tjur har ibland svårt att hävda sig i en flock av hondjur. Han kan också bli ineffektiv till följd av överarbete. Många ungtjurar presterar bättre om de före betäckningsstart får ”träna” på 1–2 hondjur under ett antal veckor. Detta kan till exempel ske under karantän då han ändå inte får stå ensam.

Fertilitet

En tjur blir könsmogen mellan 12–15 månader. Därför bör en ungtjur vara 15 månader när den tas i användning för att säkert vara fullt fertil. Vill man använda en tjur tidigare kan man ta ett spermprov för att se om kvalitén är tillräcklig.

Testikelomkrets är ett sätt att göra en enklare bedömning av tjurens spermieproducerande förmåga. Måttband för detta ändamål finns exempelvis att köpa i Svenska köttföretagens webshop. En tjur som vid 12 månader inte uppnår rasspecifikt testikelmått riskerar att inte lyckas få korna dräktiga.

En fullständig avelsbesiktning kan också utföras av särskilt utbildade veterinärer. Då undersöks tjurens ben och rörelseförmåga, inre och yttre könsorgan samt eventuellt ett spermprov för att säkerställa tjurens fertilitet.

Ras	Testikelomkrets (cm)
SIM	32
ANG / CHA	31
HER	30
LIM / BLA	29

Funkar tjuren?

När en tjur släpps till en grupp hondjur är det viktigt att de första dagarna försöka se om tjuren både hoppar och stöter. En vanlig orsak till tomma kor är att tjuren har ont i ben eller rygg och därför avbryter betäckningen på grund av smärta. Genom att upptäcka detta i tid kan tjuren bytas ut innan betäckningssäsongen är över.

Notera gärna de kor som tjuren betäcker för att se om de 3 veckor senare löper om. Tjuren hoppar cirka 10 gånger/ brunst och varje betäckning varar i snitt 2,8 sekunder. En del tjurar är också lite blyga och betäcker oftast på natten. Det kan därför vara svårt att lyckas se tjuren betäcka och man kan behöva lägga lite mer tid i stallet under några dagar.

Blir korna dräktiga?

Vill man vara säker på hur tjuren lyckats behöver man dräktighetsundersöka tidigt. Detta kan man göra antingen med ultraljud från cirka 4 veckor eller manuellt från tidigast 5 veckor efter betäckning/brunst.

Det finns också möjlighet att kontrollera dräktighet med hjälp av ett PAG-prov. Gård&Djurhälsan erbjuder i samarbete med Eurofins dräktighetsanalys genomförd på mjölk (PAG= pregnancy associated glykoprotein). Undersökningen kan göras redan efter 28 dagar efter betäckning och fram till kalvning. Det innebär att du som djurägare kan ta mjölkprov för dräktighet själv, när det passar dig och när du behöver det!

Beställ PAG-paket [här!](#)

Tjuren ska orka hela betäckningssäsongen!

Det är viktigt att ta hand om tjuren så att han håller länge och fungerar bra.

- Håll tjuren i trim! Hull 3-3,5 är lagom vid betäckningsstart. Liksom alla djur är det bästa att försöka hålla samma hull under hela året. Många tjurar tappar dock en del under början på betäckningssäsongen, och har risk för att bli för feta efter betäckningssäsongen.
- För att undvika hullförändringar kan man försöka motionera sin tjur. Rasthage med foder och vatten på olika platser så att han får röra sig mera är bra för att hålla honom i god form. Har man inte de möjligheterna kan ett ”träningläger” med ett mindre antal hondjur före betäckningsstart vara ett sätt att minska skaderisker.
- Tjuren vill ha mjukt och skönt. Den vanligaste orsaken till att en tjur inte kan betäcka som han ska är benproblem. Detta kan förebyggas genom att erbjuda tjuren en mjuk liggplats som en djupströbädd alternativt en tjock madrass.
- Gör försiktiga foderbyten. Detta är särskilt viktigt de två sista månaderna före betäckning då hastiga foderbyten kan påverka spermiekvaliteten. Successiv tillvänjning av det nya fodret bör ske över 2-3 veckor.
- Före betäckningsstart kan det vara lämpligt med en besiktning av tjurens könsdelar och ben för att se att tjuren är i god kondition och för att upptäcka eventuella problem med fertiliteten innan tjuren ska börja betäcka.

Vill du ha hjälp med att besiktiga tjur? Kontakta någon av Gård&Djurhälsans djurhälsoveterinärer:

<https://www.gardochdjurhalsan.se/kontakt/>

Texten är till stor del ett utdrag ur skriften Dikoåret, som du kan [läsa i sin helhet här!](#)

